

ANTIFAŠISTIČKA POLITIKA KPJ. NARODNI FRONT SLOBODE

ODLUKA POLITBIROA CK KPJ O ZADAĆAMA KPJ POSLE VII KONGRESA KI

Moskva, 1. avgusta 1935.

III ZADAĆE FRONTE NARODNE SLOBODE

Fronta narodne slobode je istinski i bratski savez sviju protivnika šestojanuarskog režima, a nije nikakav manevar. Organizacije i stranke koje ulaze u FNS treba zajednički da izrade platformu zahtjeva i da zajednički utvrde zadaće FNS. Komunisti predlažu i zauzeće se za to da FNS prihvati ove tri glavne zadaće:

1. uništenje šestojanuarskog režima;
2. ravnopravnost među narodima Jugoslavije;
3. sprečavanje da se tereti krize prebace na leđa naroda i poboljšanje ekonomskog položaja širokih narodnih slojeva na račun bogataša.

Komunistička partija podupire svaki pokret koji nije fašistički i koji ide za tim da se zadovolje interesi i zahtjevi pojedinih slojeva naroda ... Sve što nije fašističko, što je za mir i savez sa SSSR, sve što je protiv mračnjaštva i reakcije, sve što je u svojoj suštini demokratsko i napredno, komunisti moraju podupirati, prihvatati i ujedinjavati u opštu frontu narodne slobode ...

U svim krajevima Jugoslavije treba pridobiti za FNS sve organizacije i pristaše Udružene opozicije i demokratske elemente iz JRZ i drugih organizacija i pokreta. Radi osiguranja rukovodeće uloge radničke klase u FNS vrlo je važno pridobiti za FNS socijaldemokratske i ostale radničke organizacije kako političke, tako i sindikalne i kulturno-prosvjetne ...

Na bazi borbe za neposredne zahtjeve pojedinih slojeva naroda u FNS treba zadobijati također, i sve ekonomske, stručne, kulturne, prosvjetne itd. organizacije, društva i ustanove (seljačke zadruge, stručna društva, dobrovoljna vatrogasna društva itd.), takva udruženja kao „Naredak“, „Gajret“, „Hrvatski radiša“, „Narodna uzdanica“ itd. Pri tome naša Partija može i treba da prihvaća i podupire sve predloge i zahtjeve drugih stranaka koji se kreću u pravcu borbe protiv fašizma, ugnjetavanja, izrabljivanja, rata i reakcije ...

Komunisti treba da primjenjuju i one oblike borbe koji nisu „čisto“ komunistički. Razni umjereni protesti koji proširuju frontu borbe i uvlače najšire mase u FNS treba također da se upotrebljuju, na primjer: sakupljanje, masovne peticije, sijela sa političkim sadržajem, pomendani i proslave povodom godišnjica i važnijih događaja u istoriji naroda.

Pristaše FNS treba i takve skupove narodnih masa kao što su: za-
dušnice poginulim narodnim mučenicima i vođama, euharistički kon-
gresi, crkvene procesije, proštenja itd. da razvijaju u protufašističke
manifestacije. Iz osnova je pogrešno da treba uvijek i svagdje, odmah
i samo primjenjivati više oblike borbe kao što je oružani otpor ugnjeta-
čima i izrabljivačima. Najbolji je onaj oblik borbe koji omogućava po-
kretanje tih masa u akcije za ciljeve FNS. To mogu biti i akcije i za
najmanje i pojedinačne zahtjeve FNS. Oblike borbe treba prilagođavati
raspoloženju i stupnju borbenosti masa — ne istrčavati se naprijed i
ne zaostajati za tim raspoloženjima. Narodu su korisni oni oblici borbe
koji ga vode od uspjeha do uspjeha. Osamljena istupanja, makar koliko
ona junačka bila, vode obično porazu i nepotrebnim žrtvama ...

Najvažniji oblik FNS moraju biti razne zajedničke masovne akcije
u preduzećima, selima i mjestima i čitavim krajevima za jedan ili više
gorućih zahtjeva naroda (skupštine, zborove, manifestacije, demonstra-
cije, masovne delegacije radnika na seljačke zborove i obratno itd.). Za
pripremu i vođenje takvih akcija treba stvarati zajednička tijela (priv-
remene i trajne zajedničke odbore, blokove, tabore). Na osnovi ciljeva
i zadaće FNS treba sklapati trajne sporazume između raznih organi-
zacija koje pristaju da učestvuju u FNS i zajednički pronalaziti i stva-
rati oblike te trajne zajedničke borbe. Kod toga ne smije se čekati dok
se sklopi opći sporazum (blok) između vođstva Udružene opozicije, na-
še Partije i drugih radničkih organizacija. Treba stvarati taj blok od-
mah u selima, mjestima i čitavim krajevima sa svim mjesnim organi-
zacijama, društvima i grupama Udružene opozicije. Iz tih zajedničkih
rukovođućih tijela mogu da se rode pravi organi narodne vlasti.

Komunisti moraju biti pokretači i organizatori borbenih masov-
nih istupanja na selu i u gradu. Oni moraju ulaziti u sve organizacije
i pokrete u kojima se nalaze mase. Danas je glavna zadaća komunista
da te organizacije svojim radom i izvjesnim predlozima pridobijaju za
frontu narodne slobode i dovedu ih na put zajedničke borbe sa rad-
ničkom klasom. Ta se zadaća ne može ostvariti revolucionarnim fraza-
ma, praznim deklaracijama i istrčavanjem naprijed, niti nametanjem
tim organizacijama parola i oblika borbe koji ne odgovaraju raspolo-
ženju i stupnju političke svijesti tih masa. Ona se može ostvariti samo
žilavim svakodnevnim radom komunista među masama i samo najak-
tivnijim učešćem sviju komunista u svim akcijama i borbama, organi-
zacijama masa.

VI ZA DEMOKRATSKE ZAHTJEVE I ZA VLADU NARODNE SLOBODE

. . . Komunisti su za vladu narodne slobode. Ta vlada može ali ne
mora biti izraz demokratske diktature radnika i seljaka, ali mora pro-
voditi energične mjere protiv fašizma i reakcije. Komunisti će podupi-
rati stvaranje jedne takve vlade ako budu postojali ovi uslovi: a) ako
je kriza fašista tako duboka da rasklimani državni aparat ne može da
spriječi stvaranje takve vlade; b) ako široke mase ustaju protiv fašiz-
ma, ali stupanj njihove borbe još nije dozreo za neposrednu borbu za
sovjetsku vlast; v) ako veći broj organizacija FNS traži nemilosrdne
mjere protiv fašizma i ugnjetača; g) ako ta vlada neće ni na koji na-
čin ograničavati djelatnost KP i borbu radničke klase. Takva vlada na-
rodne slobode je parola koju prihvataju i ističu komunisti. Ali komu-

ništi izjavljaju da će se pri izvjesnim uslovima založiti i za jednu vladu koja će se roditi iz borbe masa, ali koja neće odmah biti vlada fašističke narodne fronte.¹

Istorijski arhiv KPJ, tom II, 368—373.

ODLUKE PLENUMA CK KP O PROTUFAŠISTIČKOJ NARODNOJ FRONTI

Aprila 1936.

III GDJE JE IZLAZ I SPAS ZA RADNIKE, SELJAKE I NARODE JUGOSLAVIJE?

Izlaz i spas leži jedino i samo u širenju i produbljivanju narodne borbe protiv velikosrpskih fašističkih ugnjetača. To je izlaz i spas za radnike, za seljake, za obrtnike, sitne trgovce, činovnike i za radnu inteligenciju, to jest za sve one koji trpe i stenju od prebacivanja tereta krize na leđa naroda. To je izlaz i spas za hrvatski, slovenački, makedonski i ostale potlačene narode koji stenju pod jarmom velikosrpske prevlasti.

.. Radi toga Komunistička partija predlaže svim nefašističkim strankama i grupacijama (HSS, samostalni demokrati, zemljoradnici, demokrati, JSZ, kmečko-delavsko gibanje u Sloveniji, socijal-demokrati, crnogorski federalisti, radikali i organizacije i pristaše SLS i JMO) sporazum za postignuće ovih zahtjeva:

1. raspuštanje fašističke Jevtićeve skupštine i bezodvlačno provođenje slobodnih izbora na osnovi općeg, jednakog, tajnog i proporcionalnog prava glasa;

2. sloboda štampe, zbora i organizacije;

••"£Y"

¹ U toku priprema Sedmog kongresa Kominterne, koji je dva puta bio odlagan, CK KPJ je naglašavao da se komunisti u svojoj delatnosti moraju osloboditi sektaštva u odnosu na socijaldemokratiju i opozicione građanske snage. CK KPJ je marta 1935. stavio jači antisektaški naglasak u Rezoluciji IV zemaljske konferencije. Na plenarnoj sednici CK KPJ, održanoj u Splitu juna 1935, Blagoje Parović se založio za stvaranje Fronta narodne slobode. Fašizam je proglašen za glavnog neprijatelja radničke klase i svih demokratskih snaga. Buduća revolucija ocenjena je po svom karakteru kao „narodna revolucija“. Pravo naroda na samoopredeljenje je zadržano, ali se sada akcent nije stavljaao na otcepljenje. U vreme rastućeg fašističkog pritiska, te pri novom međunarodnom pregrupisanju koje je nastupilo u Evropi i svetu posle pobeđe nacizma u Nemačkoj januara 1933. svako izdvajanje patuljastih država van sastava Jugoslavije moglo je pogodovati agresivnim fašističkim silama. Kominternu je sledila kurs sovjetske vlade koja je u novim međunarodnim uslovima izlazila iz prinudne izolacije, ulazeći u Društvo naroda i zaključujući bilateralne sporazume sa Francuskom i čehoslovačkom. Da bi mogla legalizovati svoju aktivnost, KPJ je jula 1935. započela akciju za stvaranje Jedinstvene radničke partije. Komunisti su nastojali da zborove Udružene opozicije pretvore u zborove Fronta narodne slobode. Najbolji primer u tom smislu pruža poznati Kragujevački zbor održan avgusta 1935. u organizaciji Demokratske stranke i Saveza zemljoradnika. Juna 1936. došlo je u Crnog Gori do belvederskog zbora, nedaleko od Cetinja, koji se završio krvavo, pogibijom sedam i ranjavanjem i hapšenjem više učesnika. Komunisti su na platformi Narodnog fronta u Vojvodini uspjeli da ostvare savez sa socijalistima i Vojvođanskim frontom (SDS i HSS). U Makedoniji komunisti su uspjeli da stvore uporište narodnog fronta u organizaciji VMRO (ujedinjenoj). Na zborovima Saveza zemljoradnika u Bosni i Hercegovini nastupali su i komunisti. Dodiri komunistu u Srbiji sa predstavnicima građanskih partija: Dragoljubom Jovanovićem, Jašom Prodanovićem, Živkom Topalovićem i drugim nisu uspjeli da dovedu do stvaranja narodnofrontovske koalicije.

3. puna amnestija svih političkih osuđenika i obustava progona, mučenja i hapšenja svih protufašističkih boraca;

4. povećanje radničkih nadnica, pomoć nezaposlenima, odgoda plaćanja seljačkih dugova, ukidanje egzekucija, sniženje poreza i nameta;

5. sloboda i ravnopravnost svijju naroda Jugoslavije;

6. borba za mir i uspostavljanje odnosa sa SSSR.

Na osnovi borbe za ove zahtjeve, komunisti pozivaju radnike, seljake i sve ugnjetene narode, sve nefašističke organizacije i sve slojeve naroda koji trpe od krize, gladi i siromaštva, da ne čekaju više ni na šta i ni na koga, nego da uzmu svoju sudbinu u svoje ruke ...

Protufašističke masovne akcije treba organizovati i provoditi sa svim onim strankama koje prihvataju jedan ili nekoliko protufašističkih zahtjeva. Prihvatanje svih zahtjeva i pristanak na formalni naziv „fronta“ ili „pokreta“ ne smije biti uslov za ostvarenje protufašističke fronte...

Primjer protufašističkih akcija masa koje su oborile vladu Jevtića, kao i sjajni uspjesi protufašističke narodne fronte u Španiji i Francuskoj, pokazuju put kojim radnici, seljaci i narodi Jugoslavije treba da pođu. Protufašistički zborovi u Kragujevcu, na Ubu, Sarajevu, Kostajnici, Ljutomeru, zborovi žena za žensko pravo glasa, niz radničkih štrajkova za neposredne zahtjeve radnika, akcije „Gospodarske sloge“ za povišenje cijena stoci, rastjerivanje Hođerinih zborova u Kragujevcu, u Banjaluci i po Sremu, masovne protufašističke demonstracije crnogorskog naroda povodom dolaska Stojadinovića u Crnu Goru, otpor naroda četničkom teroru u Zagrebu povodom Mačekovog rođendana, borba čitavog stanovništva Sinja, Imotskog i Makarske protiv fašističkih provokacija, štrajkovi za puštanje na slobodu uhapšenih radničkih i seljačkih boraca, protufašističke akcije studenata na univerzama u Zagrebu, Ljubljani i Beogradu, masovne demonstracije povodom sprovađanja hrvatskog narodnog borca Javora u Zagrebu, — to su načini i sredstva koje treba svagdje primjenjivati, to je put kojim treba ići. Ove primjere aktivne protufašističke borbe naroda treba proširiti na cijelu zemlju i sve gradove i sela. Treba podići nov, ogroman protufašistički val.²

Isto, 385—387.

CK KPJ ZA POMOĆ ŠPANIJI — POKRAJINSKIM KOMITETIMA KPJ

23. oktobra 1936.

...Uzmimo, npr. pitanje pomoći Španiji. To je danas centralno pitanje čitave međunarodne politike. Borba herojskog španjolskog naroda nije samo borba koja će imati za rezultat pobjedu ili poraz demo-

² Politika Narodnog fronta upućivala je KPJ na nov stil rada, izlaženje iz duboke ilegalnosti i izražavanje u novina oblicima. Ali u Jugoslaviji, za razliku od Francuske i Španije, nije došlo do formiranja koalicije između predstavnika građanskih i socijalističkih snaga sa komunistima. Građanski vođi istupali su protiv saradnje s komunistima, gledajući u njima prevratničku i anacionalnu snagu, koja je ugrožavala njihove pozicije u osnovi lokalnih stranačkih organizacija. Božidar Adžija je u ime Glavnog inicijativnog odbora Jedinstvene radničke partije bezuspešno pokušavao da Mačeka privoli na saradnju. Saradnju s komunistima odbijali su i Lj. Davidović, levi zemljoradnici D. Jovanovića, socijalisti Živka Topalovića. Politika povezivanja KPJ s građanskim političarima i grupama ostvarena je jedino u Vojvodini 1936, na opštinskim izborima, ali ni ona nije bila dugog veka.

kratije samo u Španiji, nego je to početak oružanog sukoba fašizma i demokratije čitavog svijeta. Njemački, talijanski i ostali fašisti su to tako i shvatili i izdašno pomažu svoje saveznike u Španiji. Sve što je najreakcionarnije, najmračnije, ne samo u Španiji nego u čitavom svijetu, ujedinilo se ne samo protiv španjolskog naroda i njegove slobode nego i protiv demokratije i slobode u svim zemljama. Nama nije ovdje cilj da vam naširoko objašnjavamo o tome, ali vas moramo upozoriti da primite naše napomene i prijedloge najozbiljnije, da ih ni trenutka ne gubite iz vida i da učinite maksimum što možete u pitanju pomoći demokratskim borcima u Španiji. . .³

J. B. Tito, *Sabrana djela*, 3, 30—31.

KOMUNIKE CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE O SPORAZUMU IZMEĐU SELJACKO-DEMOKRATSKE KOALICIJE I SRPSKOG DELA UDRUŽENE OPOZICIJE

Pariz, 1937.

Osmog oktobra 1937. god. potpisan je sporazum između Hrvatske seljačke stranke i Samostalne demokratske stranke, udruženih u Seljačko-demokratskoj koaliciji, Narodne radikalne stranke, Demokratske stranke i Saveza zemljoradnika.

Osnovne tačke tog sporazuma glase:

Priznanje principa demokratije i narodnog suvereniteta kao izvora javne vlasti; ukidanje svih protivnarodnih zakona; raspisivanje i provodenje slobodnih izbora za konstituantu, koja će donijeti novi ustav pristankom predstavnika većine Hrvata, većine Srba i većine Slovenaca, kao i to da se „jedanput zauvijek prekine sa svim nedemokratskim sistemima i režimima“.

CK KPJ smatra da taj sporazum znači:

krupan korak naprijed k bratskom sporazumu među svim narodima Jugoslavije na bazi ravnopravnosti; korak naprijed k okupljanju svih demokratskih i naprednih snaga u borbi za likvidaciju ostataka vojno-fašističke diktature i protunardodnih zakona i mjera od 1918. god. naovamo.

Na temelju toga, CK KPJ pozdravlja sporazum između navedenih stranaka i njihovu spremnost da zajednički vode borbu za pobjedu demokratije u Jugoslaviji.

CK KPJ smatra da i same stranke novog bloka shvaćaju od kolike je važnosti i koristi da i radnička klasa, koja je i do sada najaktivnije učestvovala u svim akcijama i borbama, a često ih i predvodila, bude zastupana u tome bloku kao ravnopravan politički faktor.

CK KPJ smatra da jedna od prvih mjera narodne vlade treba da bude, između ostalog, i puštanje na slobodu svih političkih i vojnih osuđenika i zatvorenika — što su i vođi bloka sami naglašavali.

³ KPJ je pomagala borbu republikanskih i antifašističkih snaga u Španiji protiv generala Franciska Franka, koga su podržavale Nemačka i Italija. Vodila je antifašističku propagandu, prikupljala materijalnu pomoć i slala dobrovoljce iz Jugoslavije u sastav internacionalnih brigada. Preko 1.700 Jugoslovena borilo se na bojištima Španije, zajedno sa dobrovoljcima iz više drugih zemalja. Među španskim dobrovoljcima nalazili su se istaknuti komandiri, komandanti i komesari NOPOJ, odnosno NOVJ: Marko Orešković, Branko Krsmanović, Peko Dapčević, Koča Popović, Dušan Kveder, Petar Drapšin i mnogi drugi.

Najzad, CK KPJ smatra da će pobjeda demokratije u zemljama Jugoslavije biti ujedno i pobjeda nad snagama reakcije i fašizma i da će iolazak na vlast bloka demokratije omogućiti slobodan razvitak i napredak svih naroda Jugoslavije, a u spoljnoj politici da će Jugoslavija otvoreno i smjelo stati na stranu demokratskih država koje se bore za nir.⁴

T. B. Tito, *Sabrana djela*, 4, 103—4.

PROGLAS CK KPJ POVODOM ANŠLUSA

Marta 1938.

NARODIMA JUGOSLAVIJE,
SVIM DEMOKRATSKIM I RODOLJUBIVIM GRAĐANIMA,
BEZ RAZLIKE VJERE, NARODNOSTI
I STRANAČKE PRIPADNOSTI!

U ovim teškim i odsudnim časovima mi se obraćamo ne samo pristasašama bloka narodnog sporazuma, nego i svim ostalim narodnim i odoljubivim snagama srpskog, slovenskog i hrvatskog naroda, koji se nisu izjasnili za sporazum SD Koalicije i Udružene Opozicije, ali koji u protiv izdajničke politike Stojadinovića i koji su voljni da brane mir nezavisnost svoje zemlje.

HRVATSKI NARODE, RADNICI, SELJACI I GRAĐANI,

... U tome času se javlja nova velika opasnost za tvoju slobodu i am opstanak — Hitlerove trupe su stigle na granicu tvoje zemlje.

Tvoja sudbina je usko svezana sa sudbinom slovenskog i srpskog laroda. Ti možeš samo u bratskoj zajednici sa Srbima i Slovencima da dbraniš svoju slobodu i svoj narodni opstanak. Zato digni svoj moćni ;las i založi sve svoje snage u borbi protiv stranih fašističkih osvajača njihovih agenata u Jugoslaviji.

SRPSKI NARODE, RADNICI, SELJACI I GRAĐANI,

Zar ćeš dozvoliti da pukovi njemačkog fašizma pregaze Sloveniju Hrvatsku? Treba da znaš da se Šumadija brani na Karavankama. Zar aožeš dozvoliti da te prodaje Hitleru i Musoliniju jedan pokvareni beranski špekulant? Zar možeš dozvoliti da on sprječava tvoj bratski spozazum sa Hrvatima i Slovencima, danas kada treba braniti zajednički acionalni opstanak od pangermanskog fašizma?

Na okup, sve narodne i demokratske snage srpske! Na okup i vi Ddoljubivi građani iz redova vojske, narodnog sveštenstva i ostalog srpcog građanstva, i vi iz redova JNS i JRZ, koji ste van Udružene Opcije, ali koji vidite kuda vodi izdajnička politika Stojadinovića. U brattoj i ravnopravnoj zajednici sa Hrvatima i Slovencima branite mir, Ltgoslaviju i sam opstanak srpskog naroda.

⁴ KPJ se odlučila za podršku građanskom bloku svesna, međutim, njegove eterogenosti i nedoslednosti građanske opozicije, i na drugoj strani, da blok nije sprezentativno predstavljen samim tim što u njemu nije bilo radničke klase. Koeziju Bloka narodnog sporazuma održavao je jedinstveni kritički odnos građanskih snaga prema vladi Milana Stojadinovića u vreme kada se opasnost od išizma nadnosila i nad Jugoslavijom. Partija se pridružila podrsci postojećem loku iz uverenja da je neophodno pomagati sve snage koje su bile protiv Milana tojadinovića, čije su pronemačke i proitalijanske simpatije postajale sve orenije.

SLOVENSKI NARODE, RADNICI, SELJACI I GRAĐANI,

Jedan dio tvog naroda već gazi gvozdena peta Hitlera i Musolinija.
Ti si opet prvi na udaru ...
Aprilski rat 1941, 16.

DEMONSTRACIJE U BEOGRADU POVODOM ULASKA NEMACKIH TRUPA U ČEŠKU I MORAVSKU

Marta 1939.

... Na dan 15 marta t.g. uveče, univerzitetska omladina, sa ostalom omladinom i ostalim rodoljubivim građanstvom Beograda, manifestovala je svoju gotovost za odbranu državnih granica Jugoslavije, smatrajući da su one kao i državna nezavisnost ugrožene više nego ikada ranije. Manifestaciona povorka od nekoliko hiljada lica pošla je sa Terazija, noseći na čelu državnu zastavu, pravcem ka Dvoru, toplo manifestujući i dajući izražaja svom patriotskom oduševljenju sa poklicima: „Živela Jugoslavija“, „Živela naša vojska“, „Branićemo granice“, „Branićemo zemlju“. Ogromna masa omladine i građanstva, okupljeni oko državne zastave, živo pozdravljeni od mase koja je stajala na trotoarima i prozorima zgrada, bili su živi izraz naše herojske prošlosti i spremnosti ...⁵

Isto 161.

PROGLAS CENTRALNOG KOMITETA KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE POVODOM NEMACKE OKUPACIJE ČEHOSLOVAČKE

Marta 1939.

NARODI JUGOSLAVIJE!

Radnici! — Seljaci! — Građani!

Ovih su dana fašističke bande njemačkog imperijalizma okupirale Čehoslovačku.

Zahvaljujući minhenskoj izdaji zbog tobožnjeg očuvanja mira porobljeni su nama bratski slavenski i miroljubivi narodi Cesi, Slovaci i Karpato-Ukrajinci. Njemačke fašističke horde grubo i bezobzirno uništavaju sve tekovine čehoslovačkih naroda i prijete i potpunim istrebljenjem.

Čitavom je svijetu danas jasno da sva dosadašnja popuštanja fašističkim osvajačima nijesu spasila mir ni slobodu malih naroda, već

⁵ Ove demonstracije su pripremljene prethodnom antifašističkom delatnošću KPJ i SKOJ-a. Beograđani su marta 1937. demonstrirali povodom dolaska grofa Galeaca Čana, a juna iste godine prilikom boravka u glavnom gradu nemačkog ministra spoljnih poslova fon Nojrata. Nasuprot ovim demonstracijama organizovane su antifašističke manifestacije prilikom boravka u Beogradu predsednika čehoslovačke republike Eduarda Beneša i ministra francuske vlade Narodnog fronta Ivona Delbosa, decembra 1937. Počev od septembra 1933. revolucionarno-demokratski omladinski pokret, predvođen komunistima, istupao je na omladinskim kongresima protiv rata i fašizma (u Parizu 1933, Briselu 1934. i drugima), koji su bili organizovani na inicijativu Kominterne i Komunističke omladinske internacionale (KOI). Pokret za mir i protiv fašističke opasnosti podržale su i žene sveta na Svetskom kongresu u Parizu, avgusta 1934.

naprotiv samo ojačala pozicije ratnih potpaljivača — njemačkih, talijanskih i japanskih imperijalista, koji su radi svojih osvajačkih ciljeva otpočeli novi imperijalistički rat i otvoreno idu za tim da gurnu čitav svijet u najstrašnju klaonicu kakvu ne pamti ljudska povijest.

Danas su i sami tvorci minhenskog sporazuma Chamberlain i Daladier prisiljeni da priznaju tu izdaju i kažu da su prevareni od Hitlera. Naša stranka je tačno ocijenila izdajnički i kapitulantski karakter minhenskog sporazuma, predvidjela tok događaja i pozvala radni narod i ostale demokratske rodoljubive snage u svim zemljama svijeta da se udruže u borbi za mir i otpor fašističkim osvajačima. Reakcija u mnogim zemljama, pa i u našoj otpočela je divljačku hajku protiv antifašista, prekaljenih pobornika mira, jer da oni tobože hoće da izazovu rat time što pozivaju narode na otpor protiv fašističkih osvajača i potpaljivača rata.

Narodi Jugoslavije, tragedija čehoslovačkih naroda nas poziva da budemo budni pred opasnošću koja nam prijeti! Njemački i talijanski imperijalisti već spremaju svoj daljnji pohod na istok i jug, njihovi apetiti su toliko veći u koliko nailaze na manji otpor. Na redu su ostale male države — na Balkanu i u istočnoj Evropi. Na redu je Jugoslavija.⁶

Fašistički osvajači ne nastupaju odmah sa grubom vojnom silom. Preko svojih fašističkih agenata oni nastoje da najprije iznutra rastoče i oslabe snage naroda i tako pripreme njegovu propast. Čehoslovačka neka nam bude za to najbolji primjer.

Njemački fašisti se predstavljaju kao zaštitnici nacionalno ugnjetenih naroda. Može li tko danas iskreno da povjeruje tu laž! Ne! Njima to samo služi kao sredstvo da unutaršnjim razdorom lakše porobe narode. Može li itko danas da povjeruje da će njemački fašistički osvajači poštediti ma koji mali narod, a osobito slavenske narode koji su za njih narodi niže rase i treba da im služe kao roblje? ...

Isto, 163—164.

PROGLAS UJEDINJENE STUDENTSKE OMLADINE POVODOM ITALIJANSKE AGRESIJE NA ALBANIJU

8. aprila 1939.

... Napad talijanskog fašizma na malu Albaniju prirodan je nastavak razbojničke osvajačke politike izazivačke osovine Berlin—Rim. samo je 20 dana prošlo od kobnih trenutaka kada su bratski slovenski iarodi savezničke Cehoslovačke pali u najcrnje ropstvo germanskog imperijalizma. A danas već tragična sudbina bratskog češkog i slovačkog iaroda prijeti da postane zla stvarnost naroda Jugoslavije!

Više nego ikada naša je država u smrtnoj opasnosti! Na granicama naše države, od Triglava do Soluna, od Drave do Banata, od Ulcinja do Đakovice, neprijatelji naše države smrtni neprijatelji nezavisnosti laših naroda, spremaju napad na našu teritoriju. Hitlerovi avioni bacili su proglose njemačkoj manjini u Slovačkoj u kojima se veli da će uskoro doći čas oslobođenja svih Nemaca. U Mariboru i Zidanom Mo-

⁶ Istu viziju buduće fašističke agresije imao je i Winston čerčil. U svojim nemoarima on ističe da je anšlus otvorio Nemačkoj „veličanstvene portale" prema jugu Evrope, jednako kao što je okupacija Cehoslovačke otvarala pristup nemačkom napadu ha Poljsku.

stu istakli su Hitlerovi špijuni kukasti krst. Mađarski agenti provokiraju naš živalj u Vojvodini. A od juče, evo, postoji opasnost da bude-
mo blokirani i na granici Albanije.

Poučen iskustvom češkog i slovačkog naroda, herojski albanski narod, slabo naoružan, pruža otpor vojno neuporedivo jačem neprijatelju. Ta borba albanskog naroda, njegova borba za slobodu i za nezavisnost Albanije borba je istovremeno i za životne interese naše države! Ne okupira Musolini Albaniju samo radi Albanije. Njemu je potrebno samo da uđe u Albaniju da bi Jugoslavija bila blokirana sa sviju strana i da bi je tim lakše imperijalisti osovine Berlin—Rim raspršili i okupirali. Neće se Musolini zadržati na našoj granici! On ulazi danas u Albaniju da bi sutra bacio u svoje ropstvo Dalmaciju, crnogorsko i hrvatsko primorje.

— cijelu Jugoslaviju.

Izdajnička politika najvećeg zločinca Milana Stojadinovića, čijom je saradnjom omogućena propast jedne bratske slovenske zemlje, dovela je, evo, i našu zemlju pred najopasniju situaciju.

Jugoslavija je u opasnosti!

U ovim trenucima potrebno je više nego ikada skupiti sve snage na otpor i odbranu državne nezavisnosti. Zato je toliko danas nužno ostvariti vladu narodne sloge i odbrane u kojoj će biti zastupljeni svi narodi Jugoslavije. Ne put kapitulacije, ne put tragedije slovačkog i češkog naroda, već otpor i borba za svaku stopu naše zemlje, to mora da postane put naroda Jugoslavije! ..⁷

Aprilski rat 1941, 169—171.

⁷ Prilikom napada Italije na Albaniju Oblasni komitet KPJ za Kosovo i Metohiju je — na direktivu CK KPJ — pozvao svoje članove, pripadnike SKOJ-a i druge antifasiste da se jave u dobrovoljce i pomognu zemlji izloženoj fašističkoj agresiji. Slab otpor Albanije nadmoćnoj sili uticao je na obustavljanje ove akcije.